

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

© Revak Kitabevi, 2018
Tüm hakları Revak Kitabevi'ne aittir.
Sertifika No: 23108

Revak Kitabevi: 44
Bektâşîlik Serisi: 7

Bektâşîliğin Bilinmeyenleri
Kahraman Özkök ile Söyleşi

Yayına Hazırlayan: Arzu Meral

ISBN: 978-605-82775-6-4

1. Baskı: Eylül, 2018

Kapak Tasarımı: Togay Kazım Ataç

Sayfa Düzeni: Revak Kitabevi

Baskı & Cilt: Step Ajans Matbaacılık Ltd. Şti.
Göztepe Mah. Bosna Cd. No:11
Mahmutbey-Bağcılar, İstanbul
Tel: 0212 446 88 46 E-mail: stepajans@stepajans.com
Matbaa Sertifika No: 12266

Besmele: *“Bismillâhirrahmânirrahîm”*
Seri Levhası: *“Yâ Hazret-i Pîr Hünkâr Hacı Bektâş Veli
kuddise sırruhu'l-âlî”*

<http://www.revakkitabevi.com>
Adres: Aziz Mahmut Hüdayi Mahallesi
Tepsi Fırın Sokak, Şifa Apt. 12/3
Üsküdar, İstanbul
Tel: 0216 342 47 97 / 0507 498 54 59
E-mail: info@revakkitabevi.com

Bektâşîliğin Bilinmeyenleri
Kahraman Özkök ile Söyleşi

Yayına Hazırlayan
Arzu Meral

Revak Kitabevi
İstanbul, 2018

İçindekiler

Takdim

Muqaddime

- Sizi tanımayanlar için; kendinizden, Bektâşîler ve Bektâşîlik ile olan hukukunuzdan biraz bahsedebilir misiniz? / 1

- Mânevî bir başınız olduğu anlaşılan bu Nâzenin yol hakkındaki sorulara geçmeden evvel genel bir değerlendirme yapabilir misiniz? / 6

I. Tarihçe & Sosyoloji

- Hazret-i Hünkâr

- Ortaya çıkışı ve şekillenışı itibariyle Bektâşîliğin diğer tarihatlerden farkı nedir? / 9

- Ahmed Yesevî hazretleri son demlerinde Ahmed er-Rifâî hazretlerine mülâki olmuş. Bu durumun Bektâşîliğin zuhurunda etkisi olmuş mudur? / 11

- Yesevî hazretlerinin Rifâî silsilesi ile olan bağlantısını izah edebilir misiniz? / 12

- Ahmed Yesevî hazretlerinde öne çıkan bir Alevîlik göremiyoruz. Peki Hazret-i Pîr Ahmed er-Rifâî'de böyle bir tavır veya söylem var mıydı? / 13

- Hazret-i Hünkâr'ın Yeseviyye dışında hilâfet aldığı bir tarik var mıdır? / 14

- Hazret-i Hünkâr Rûm'a/Anadolu'ya geldiğinde nasıl bir ortam vardı? / 17

- Hazret-i Hünkâr Anadolu'ya gelmeden evvel Anadolu'da yaşayan bir Alevîlik var mıydı? / 18

- Anadolu'daki bu ocaklar Hazret-i Hünkâr'a karşı nasıl bir tavır sergilediler? / 19

- Osmanoğulları ile yani devletle ilişkileri nasıl oldu? / 20

- Hazret-i Hünkâr'ın zamanındaki Bektâşîlik ile sonraki Bektâşîlik arasında ne gibi farklar var? / 21

- İlk dönem Bektâşîliği hakkında elimizde yeterli kaynak var mı? / 22

- Hazret-i Hünkâr'a nispet edilen Makâlât hakkında ne düşünüyorsunuz? / 23

- Hazret-i Hünkâr evli miydi bekâr mıydı? / 24

- Hazret-i Hünkâr'ın Anadolu'ya geldiğinde meczup olduğu iddiasına katılıyor musunuz? / 28

- Bektâşîliğin ilk döneminde baba, halîfepaba, dedebaba vs. var mıydı? / 30

- Bektâşîliğin Yeniçerilerle irtibâtı nasıl oldu? / 33

- Hazret-i Hünkâr'ın irtihâlinden sonra dergâhta bir otorite boşluğu olmuş mudur? / 35

- Hazret-i Hünkâr'dan sonra dergâhta bir de Hurûfîler zuhur ediyor. Onların dergâhtaki durumu nedir? / 35

- Dergâha başka katılımlar da oldu mu? / 36

- Kalenderîler ve Kalenderlik arasındaki farka da temas edebilir misiniz? / 37

- Hazret-i Hünkâr Âsitânesi'nde bu kadar farklı grup nasıl birlikte yaşayabildi? / 38

- Çeşitli yerlere gönderilen halîfelerin merkezle irtibâtı nasıldı? / 38

- Ordu ya da devlet kimi muhatap kabul ediyordu? / 39

- *Balim Sultan*

- II. Beyazıt zamanına geldiğimizde karşımıza Balim Sultan çıkıyor. Balim Sultan'ın Bektâşîlik tarihinde nasıl bir rolü oldu? / 40
- Burada biraz II. Bayezid ve Seyyid Ali Sultan'dan bahsedebilir misiniz? / 41
- Balim Sultan dergâha nasıl geliyor? / 42
- Balim Sultan'ın ajan olduğu da söyleniyor. Öyle miydi? / 43
- Balim Sultan Pîrevi'ne gittiğinde nasıl bir manzara vardı? / 46
- Balim Sultan'ın ilk yaptığı şey ne oldu? / 47
- Mücerred dervişlerin diğerlerinden farklı bir alâmeti var mıydı? / 49
- Bektâşî âyininde bir değişiklik oldu mu? / 50
- Taht-ı Muhammedî neyi temsil ediyor? / 50
- Bektâşî erkânının ilk kez yazılı hâle gelmesi de Balim Sultan ile mi gerçekleşmiştir? / 52
- Balim Sultan çok karizmatik bir kişiliğe sahip. Bu kadar farklı unsurların bir arada yaşamaya başladığı bir yerde nasıl bir düzenlemeye gitti? / 52
- Bektâşî tâcını da Balim Sultan mı ihdâs etti? / 53
- Derviş kisveleri ne zaman bir tarikati temsil eder oldu? / 54
- Balim Sultan tarikati teşkilatlandırırken mevcut tâclardan hangisini tercih etti? / 55
- Bektâşîler ne zamandan beri dem alıyor? / 58
- Bektâşîlerin ortodoks çizgiye yakın bir hâlleri olduğu, fakat Balim Sultan'ın onları bozduğu hattâ içkiyi de onun getirdiği iddia ediliyor. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz? / 58
- Sûfiler bu meselede nasıl bir zihniyetle içtihat ediyorlar? / 60
- Balim Sultan nasıl bir Bektâşîlik bıraktı? / 63
- Balim Sultan'dan sonra bu nizâm nasıl devam etti? / 63

- Sersem Ali Dedebaba

- Kânunî zamanında neler oldu? / 64
- Dedebaba, halîfebaba neyi temsil eder? / 66
- Bektâşîler arasında bu nizâma uymayanlar da oldu mu? / 67

- Mehmed Ali Hilmi Dedebaba

- Sizce son ekmel Bektâşî kimdir? / 68
- Hilmi Dedebaba'nın yaptıklarını anlayabilmek için onun hangi tarihî şartlarda ve nasıl bir ortamda yetiştiğine bakmak oldukça önemli görünüyor. Biraz bu arka planı değerlendirebilir misiniz? / 71
- Bektâşîlik Yeniçeri Ocağı ile irtibâtı olduğu için mi yasaklandı? / 72
- Hilmi Dedebaba'nın ilk intisâbının Nakşibendiyye'ye olduğu doğru mudur? / 74
- Bu dönemde kaleme alınan Müdâfaa yazısını ve benzeri tutumları nasıl yorumluyorsunuz? / 75
- Hilmi Dedebaba'nın "dedebaba" seçilmesi hakkında pek çok polemik yapılmış. Bunları nasıl değerlendiriyorsunuz? / 76
- Hilmi Dedebaba'nın "dedebaba" olarak tayin edilmesinde siyasî bir müdahale olmuş mudur? / 76
- Bazıları Hilmi Dedebaba'nın bahsi geçen hizmetlerini kabul etmekle birlikte onun Bektâşîliği ihya ettiği görüşüne karşı çıkıyorlar. Sizce bu tutumda haklılık payı var mı? / 77
- Hilmi Dedebaba Balim Sultan erkânını bozmuş mudur? / 79
- Perişan Baba'nın Hilmi Dedebaba'ya beddua ettiği iddia ediliyor. Doğru mu? / 81
- Hilmi Dedebaba hakkında çok ağır ithamlar da var. Bunlar hakkında ne düşünüyorsunuz? / 82
- Bu ithamların veya iftiraların sebebi neydi? / 83

- Hilmi Dede Baba'ya karşı taassuptan kaynaklanan tavırlar da yok mu? / 84

- Hilmi Dede Baba'nın dile getirilmeyen uygulamalarından da biraz bahsedebilir miyiz? / 86

- İrtihâlınden sonra yaşananlar da bu anlattıklarımızı teyid eder mâhiyette görünüyor. Hazret'in kabri neden taşındı? / 88

- Hilmi Dede Baba'nın özellikle Bektâşîler tarafından bu derece tenkid edilmesi çok düşündürücü değil mi? / 89

- Cumhuriyet Sonrası Bektâşîlik

- Hilmi Dede Baba'nın ihya ettiği Bektâşîlik Cumhuriyet sonrasında devam edebilmiş midir? / 90

- Bektâşî literatürüne baktığımızda, özellikle II. Mahmud sonrasında kaleme alınan eserlerde pek çok boşluk ve çelişkili bilgi var. Size göre bu durum neden kaynaklanıyor? / 91

- Cumhuriyet sonrasında, Bektâşîlikte olmayan yeni erkânlar üretilmiş midir? / 94

II. İnanç & İtikâd

- Bektâşîlerin diğer tarikatlerden zihniyet olarak nasıl bir farklılığı vardır? / 97

- Bir Bektâşînin en bâriz özelliği nedir? / 97

- Bektâşîlerin hayat karşısındaki kalender tavırları da ayrı bir hususiyet olarak karşımıza çıkıyor. Bunun itikadlarıyla nasıl bir alâkası var? / 99

- Farklı tarikatlere mensup olup, Ehlibeyt vurgusunu öne çıkaran zâtlar hakkında da "Bektâşîleşmiş" tabirinin kullanılmasını nasıl yorumluyorsunuz? / 100

- Türkçedeki irfânî literatürü büyük oranda tetkik etmiş biri olarak, bu sahada bir sıralama yaparsanız ilki hangisi olurdu? / 101

- Bektâşîliğin esas rüknünün mürşid üzerine bina edildiğini söyleyebilir miyiz? / 102

- Bektâşîlerin en büyük ibadeti nedir? / 102

- Anlattıklarımızdan Bektâşî âyinindeki her hareketin aslında derin bir irfândan neşet ettiği anlaşılıyor. Bektâşîlerin tamamı bu irfâna sahip miydi? / 103

- Bektâşîler mescidi kabul etmiyorlar mı? / 104

- Şeriat konusundaki tutumlarını nasıl izah ediyorlar? / 105

- Bektâşîler gusül abdesti dahi almazlar diye tenkid ediliyorlar. Doğru mu? / 105

- Bektâşîler namaz kılıyor mu? / 106

- Bazı Sünnüler arasında "Alevîlerin/Bektâşîlerin kestikleri yemez." diye yaygın bir söylenti vardır. Bu nereden çıkmıştır? / 108

- Bektâşîler Ramazan orucunu nasıl yorumluyorlar? / 109

- Bektâşîler hacı nasıl yorumluyorlar? / 109

- Bektâşîler zekât verirler mi? / 110

III. Usûl & Erkân

- Bektâşîler zikir yapmıyorlar, evradları yok, tesbih de çekmiyorlar. Nasıl bir usûl takip ediyorlar? / 111

- Bektâşî yolundaki muhip, derviş, baba, halife gibi mertebeler diğer tarikatlerde neye tekabül ediyor? / 112

- Bektâşîlerin son derece önem verdikleri "baş okutma" veya "hizmet görme" erkânı nedir? / 112

- Bektâşîliğin önemli erkânlarından biri olan mücerredlik erkânının hikmet ve hakikat cephesinden bahsedebilir misiniz? / 115

- Mücerred kimdir diye sorsak nasıl tanımlarsınız? / 119

- Mücerredliğin esası cinsî bir münâsebette bulunmamak olarak anlaşılıyor. Bu yanlış mı? / 120

- Balim Sultan hazretlerinin erkân hâline getirdiği mücerredlik bu anlattıklarınızdan farklı mıydı? / 121

- Mücerred babaların hanımlara nasip veremeyeceği söylenir. Bu doğru mudur? / 122

- Kadınlardan mücerred ikrârı veren olmuş mudur veya olabilir mi? / 123

- Bazı Bektâşîlerin halîfebaba olduktan sonra hanımlarıyla münâsebetlerini kesmelerinin erkânla bir ilişkisi var mıdır? / 124

- Bektâşî âyinleri hakkındaki pek çok yanlış bilgi kitaplara geçecek kadar yaygınlık kazanmıştır. Bunlardan biri de içki meselesi. Bektâşîler âyinlerinde içki içerler mi? / 124

- Bektâşîlerin âyin-i cemde kadınlı-erkekli lâubalî bir şekilde oturdukları iddia edilir. Öyle midir? / 126

- Bektâşîlerin "Mum Söndü" diye bir âyini var mı? / 127

- Bektâşîler umumiyetle tek eşliliği savunurlar. Tarih boyunca da böyle miydi? / 128

- Genel olarak Alevîler özelde de Bektâşîler, tarihleri boyunca mecbur kalmadıkça mahkemeye başvurmayı tercih etmemişler. Bunun sebebi nedir? / 129

- Bektâşîliğin de tutarsız tarafları var mıdır? / 130

IV. Kışveler & Cihazlar

- Kışve ve cihazların genel olarak tarikatlerdeki yeri nedir? / 133

- Bektâşîlikte kaç çeşit tâc-ı şerif içtihat edilmiştir? Bunların temsil ettiği mânâ nedir? / 134

- Bektâşîlikte kullanılan mücerred fenâîsinin mâhiyeti, çeşitleri ve remizleri hakkında bilgi verebilir misiniz? / 140

- Bektâşîlikte kaç çeşit arâkiye vardır? / 143

- Bektâşîliğin alâmet-i fârikası olmuş teslim taşı neyi temsil etmektedir? / 144

- Kanberiyeye nedir ve neyi temsil eder? / 148

- *Palheng nedir ve neyi temsil eder? / 149*
- *Cilbend nedir ve neyi temsil eder? / 150*
- *Elifnemed nedir ve neyi temsil eder? / 151*
- *Tıġbend nedir ve neyi temsil eder? / 151*
- *Mengûş nedir ve neyi temsil eder? / 152*
- *Bıçak neyi temsil eden bir cihazdır? / 154*
- *Kaşığı niçin kullanılmıştır? / 154*
- *Tavk-ı Hayderî nedir ve neyi temsil eder? / 155*
- *Lâm-elif Tennûre Bektâşilikte ne ifade ediyor? / 156*
- *Habbe Bektâşilikte neyi temsil ediyor? / 157*

Hitâmuhu Misk

- *Sizce Bektâşiliği en veciz şekilde anlatan manzume hangisidir? / 159*